

ACADEMIA DE MUZICĂ
"GHEORGHE DIMA" – CLUJ
D.I.D.F.R.

GABRIEL BANCIU

ESTETICA
MUZICALA

MODUL DE STUDIU II

ISTORIA ESTETICII

**PENTRU STUDII UNIVERSITARE
PRIN ÎNVĂȚĂMÂNT LA DISTANȚĂ**

CUPRINS

INTRODUCERE	4
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – ANTICHITATEA	5
Istoria esteticii	6
Lecția 1	6
Pitagora.....	6
Lecția 2	6
Platon.....	6
Lecția 3	11
Aristotel.....	11
Lecția 4	12
Aristoxenos.....	12
Horățiu.....	12
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2 – EVUL MEDIU	17
Lecția 5	18
Estetica creștină patristică: Sf. Augustin.....	18
Estetica medievală scolastică: Toma d'Aquino	19
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3 – RENAȘTEREA	22
Lecția 6	23
Estetica prerenascentistă: Dante	23
Estetica renașcentistă: Leonardo da Vinci.....	24
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4 – DE LA CLASICISMUL FRANCEZ LA IDEALISMUL ABSOLUT	27
Lecția 7	28
Estetica clasică franceză: Descartes	28
Lecția 8	29
Estetica școlii engleze	29
Addison	29
Burke	29
Hogarth.....	29
Lecția 9	29
Raționalismul german	29
Baumgarten	29
Winkelmann	29
Lessing	30
Lecțiile 10-11	30
Estetica germană clasică.....	30
Kant	30
Schiller	32
Lecția 12	33
Idealismul absolut	33
Schelling.....	33
Hegel	34
UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 5 – RECAPITULARE	38
Lecțiile 13-14	39
Recapitulare: Analiza estetică a creației muzicale	39
BIBLIOGRAFIE	41

INTRODUCERE

Prezentul suport de curs reprezintă concepția școlii clujene de estetică muzicală, constituită de către prof.univ.dr. Ștefan Angi. De altfel, valorosul tratat de estetică al domniei sale se impune ca principală referință bibliografică, necesară înțelegerii sistemului estetic propus și obligatoriu pentru atingerea obiectivelor și formarea competențelor. Temele structurate pe semestre (corespunzătoare celor două domenii de referință: teoria și istoria esteticii) și lecții urmăresc parcurgerea conținuturilor într-o manieră sistematică. Competențele cognitive (formate prin lectură, referate semestriale și probate prin teste) vor fi corelate cu cele acționale, ce condiționează finalizarea micro-analizelor estetice ale lucrărilor muzicale (alese în funcție de nivelul și specializarea studentului).

FORME DE EVALUARE

Studentii vor fi evaluați prin:

- teste de evaluare a cunoștințelor
- portofolii semestriale (referate, micro-analize estetice)

UNITĂȚI DE ÎNVĂȚARE	Lecții	Obiective (competențe)
I. Teoria esteticii: Obiectul și geneza esteticii	1	- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
II. Estetica sentimentelor	2	- înțelegerea coordonatelor estetice ale devenirii fenomenului artistic muzical
III. Categoriile estetice	3-10	- operarea cu categoriile și intercategoriile estetice
IV. Opera de artă	11-14	- corelarea valorilor estetice muzicale cu celelalte valori fundamentale (etice, științifice, filozofice, religioase)
V. Istoria esteticii: Antichitatea	15-18	- coordonarea informației istorice cu analiza estetică de tip structural
VI. Evul Mediu	19	- integrarea interdisciplinară a valorilor estetice ale muzicii
VII. Renașterea	20	- analizarea estetică a lucrărilor muzicale
VIII. De la clasicismul francez la idealismul absolut	21-26	
IX. Recapitulare	27-28	

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 1 – ANTICHITATEA

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	5
Lecția 1 – Pithagora	6
Lecția 2 – Platon	6
Lecția 3 – Aristotel	11
Lecția 4 – Aristoxenos. Horațiu.....	12
Rezumatul unității de învățare	14
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	15
Lucrare de verificare nr. 1	16
Bibliografie minimală	16

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 1 – Antichitatea – veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
- înțelegerea coordonatelor estetice ale devenirii fenomenului artistic muzical
- operarea cu categoriile și intercategoriile estetice
- corelarea valorilor estetice muzicale cu celelalte valori fundamentale (etice, științifice, filozofice, religioase)
- coordonarea informației istorice cu analiza estetică de tip structural
- integrarea interdisciplinară a valorilor estetice ale muzicii
- analizarea estetică a lucrărilor muzicale

ISTORIA ESTETICII

LECȚIA 1

Pithagora (sec. VI î.Hr.), școala pitagoreică

- număr, raport, proporție
- monocordul
- gama din cvinte ascendente
- cvinta = $3/2$
- cvarta = $4/3$
- terța mare = $81/64 = 1,2656$ (mai mare decât terța mare naturală, *didimică*¹ = $5/4$)
- terța mică = $32/27 = 1,1851$ (mai mică decât terța mică naturală = $6/5$)
- secunda mare (tonul pitagoreic $1+1/8 = 9/8 = 1,1250$) [= interval-diferență dintre cvintă și cvartă]
- secunda mică (*lima* = semitonul diatonic) = $256/243 = 1,0534$
- semitonul cromatic (*apotoma*) = diferența dintre - *ton* și *lima* [$9/8:256/243=1,0678$]
  - cele două terțe (septe) pitagorice
- coma pitagorică [$1,0136$] = diferența dintre:²

- suma a 12 cvinte și suma a 7 octave: $3/2^{12} : 2^7 = 1,0136$
- octava – patru terțe mici pitagorice: $2 : (32/27)^4 = 1,0136$
- 1 apotoma – 1 lima = 1,0136
- 1 ton – 2 lime = 1,0136
- 2 apotome – 1 ton = 1,0136

- octava pitagorică = 5 tonuri + 2 lime + 1 comă pitagorică
  - = gamă a melodiei; „gama violoniștilor”; a rămas în uz până la sf. sec. XVI
- *ethos*-ul muzicii → Aristoxenos: „pitagoricienii³ se foloseau de medicină pentru curățarea organismului și de muzică pentru purificarea sufletului”
- muzica sferelor

LECȚIA 2

Platon (427-347 î.Hr.), *Hippias Major*, *Ion*, *Republica*

- *Republica*:

- mitul peșterii (VII, 514a) = evocare alegorică a ansamblului Ideilor
- „filozofia «întoarce» sufletul spre contemplația Binelui. Dar după ce l-a contemplat îndeajuns, filozoful trebuie să «coboare în peșteră» înapoi, pentru a cârmui cetatea (Cartea a VII-a, 514a-521c)”

Socrate: „Asemuiește firea noastră în privința educației și a lipsei de educație cu următoarea întâmplare: iată mai mulți oameni aflați într-o încăpere subpământeană, ca într-o peșteră, al cărei drum de intrare dă spre lumină, drum lung față de lungimea întregului peșterii (1). În această încăpere ei se găsesc, încă din copilărie, cu picioarele și grumazurile legate, astfel încât trebuie să stea locului și să privească într-o singură direcție, fără

¹ Didymos, sec. I î.Hr., care introduce valoarea de $5/4$ pentru **terța mare**.

² Intervalele exprimate prin rapoarte de frecvență **se adună (se scad)** prin **înmulțire (împărțire)** a rapoartelor respective (vezi: Dem Urmă, *Acustică și muzică*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, p. 285).

³ discipolii și adepții din sec. V-IV î.Hr. ai doctrinei lui Pitagora.

să-și poată roti capetele din pricina legăturilor. Lumina vine de sus și de departe, de la un foc aprins înapoia lor; iar între foc și oamenii legați este un drum așezat mai sus, de-a lungul căruia, iată, e zidit un mic perete, așa cum este, să zicem, paravanul scamatorilor, pus dinaintea celor ce privesc, deasupra căruia își arată ei scamatoriile”

Glaucon: „Văd”

- Mai încearcă să vezi și că, de-a lungul acestui perete, niște oameni poartă felurite obiecte care depășesc în înălțime zidul, mai poartă și statui de oameni și alte făpturi de piatră sau lemn, lucrate în chipul cel mai divers. Iar dintre cei care le poartă, unii scot sunete, alții păstrează tăcerea.

- Ciudată imagine și ciudați sunt oamenii legați!

- Sunt asemănători nouă. Căci crezi că astfel de oameni au văzut, atât din ei înșiși cât și din ceilalți, altceva decât umbrele care cad, aruncate de foc, pe zidul dinaintea lor?

- Cum ar putea vedea altceva dacă întreaga viață sunt siliți să-și țină capetele nemișcate?

- Iar dacă ei ar fi în stare să stea de vorbă unii cu alții, nu crezi că ar socoti că, numind aceste umbre pe care le văd, ei numesc realitatea?

- Necesari.

- Și ce-ar face dacă zidul de dinainte al închisorii ar avea ecou? Când vreunul dintre cei ce trec ar emite vreun sunet, crezi că ei ar socoti emisiunea sunetului fiind altceva în afara umbrei ce le trece pe dinainte?

- Pe Zeus, nu cred!

- În general deci, asemenea oameni nu ar putea lua drept adevăr decât umbrele lucrurilor.

- E cu totul obligatoriu.

- Privește acum în ce fel ar putea fi dezlegarea lor din lanțuri și vindecarea de lipsa lor de minte: atunci când vreunul dintre ei s-ar pomeni dezlegat și silit deodată să se ridice, să-și rotească grumazul, să umble și să privească spre lumină, făcând el toate acestea ar resimți tot felul de dureri. Iar din pricina strălucirii focului n-ar putea privi direct acele obiecte, ale căror umbre le văzuse mai înainte. Ce crezi că ar zice dacă cineva i-ar spune că ceea ce văzuse până atunci nu erau decât deșertăciuni, dar că acum se află mai aproape de ceea-ce-este și că, întors către ceea-ce-este, vede mai conform cu adevărul? În plus, dacă arătându-i fiecare dintre obiectele purtate, l-ar sili prin întrebări să răspundă ce anume este lucrul respectiv, nu crezi că el s-ar putea afla în încurcătură și că ar putea socoti că cele văzute mai înainte erau mai adevărate decât cele arătate acum?

- Ba da.

- Iar dacă l-ar sili să privească spre lumina însăși, nu crezi că l-ar dura ochii și că ar da fuga îndărăt, întorcându-se spre acele locuri pe care poate să le vadă și le-ar socoti pe acestea în fapt, mai sigure decât cele arătate? (2)

- Chiar așa!

- Dar dacă cineva l-ar smulge cu forța din locuința aceasta, ducându-l pe un suiș greu și pieptiș, nedându-i drumul până ce nu l-ar fi tras la lumina soarelui, oare nu ar suferi și nu s-ar mânia că e tras? Iar când ar ieși la soare, nu i s-ar umple ochii de strălucire, astfel încât nu ar putea vedea nimic din lucrurile socotite acum adevărate?

- N-ar putea să le vadă, cel puțin pe moment.

- Cred că ar avea nevoie de obișnuință, dacă ar fi ca el să vadă lumea de sus. Iar mai întâi, el ar vedea mai lesne umbrele, după aceea oglindirile oamenilor și ale lucrurilor, apoi în sfârșit lucrurile în sine. În continuare i-ar fi mai ușor să privească în timpul nopții ceea ce e pe cer și cerul însuși, privind deci lumina stelelor și a lunii mai curând decât soarele și lumina sa în timpul zilei.

- Cum de nu.

- În sfârșit el va privi soarele. Nu în apă, nici reflexiile sale în vreun alt loc străin, ci l-ar putea vedea și contempla așa cum este.

- Necesari.

- După aceasta, ar cugeta în legătură cu soarele, cum că acesta determină anotimpurile și anii, că el cârmuiește totul în lumea vizibilă, fiind într-un fel răspunzător și pentru imaginile acelea văzute de ei în peșteră (3).

- E clar că aici ar ajunge, după ce va fi străbătut toate celelalte etape.

- Atunci nu crezi că dacă omul acesta și-ar aminti de prima sa locuință, de "înțelepciunea" de acolo, ca și de părtașii săi la lanțuri, el s-ar socoti pe sine fericit de pe urma schimbării, iar de ceilalți i-ar fi milă?

- Cu totul.

- Iar dacă la ei ar exista laude și cinstiri și s-ar da răsplătă celui mai ager în a vedea umbrele ce trec alături și care își amintește cel mai bine cele ce de obicei se preced, se succed sau trec laolaltă și care, în temeiul acestor observații, ar putea cel mai bine să prezică (4) ce urmează în viitor să se mai întâmple, ți se pare oare că omul nostru ar putea să poftască răsplățile acelea și să-i invidieze pe cei onorați la ei și aflați la putere? Sau ar simți ce spune Homer, voind nespun "mai degrabă argat să fie pe pământ la cineva neînsemnat, sărman și fără de stare" (5), consimțind să pățească orișice mai degrabă decât să aibă părerile de acolo și să trăiască în acel chip?

- Așa cred și eu.

- Mai gândește-te și la următorul aspect: dacă acel om, coborând, s-ar așeza iarăși în același loc de unde a plecat, oare nu ar avea ochii plini de întunecime, sosind deodată dinspre lumea însoțită?

- Ba da.

- Iar dacă el ar trebui din nou ca, interpretând umbrele acelea, să se ia la întrecere cu oamenii ce au rămas întotdeauna legați și dacă ar trebui să o facă chiar în clipa când nu vede bine, înainte de a-și obișnui ochii, iar dacă acest timp cerut de reobișnuire nu ar fi cu totul scurt, oare nu ar da el prilej de râs? Și nu s-ar spune despre el că, după ce s-a urcat, a revenit cu vederea coruptă și că, deci, nici nu merită să încerci a sui? Iar pe cel ce încearcă să-i dezlege și să-i conducă pe drum în sus, în caz că ei ar putea să pună mâinile pe el și să-l ucidă, oare nu l-ar ucide? (6)

- Ba chiar așa.

- Iată dragă Glaucon imaginea care trebuie, în întregime pusă în legătură cu cele zise mai înainte: domeniul deschis vederii e asemănător cu locuința-închisoare, lumina focului din ea - cu puterea soarelui. Iar dacă ai socoti urcușul și contemplarea lumii de sus ca reprezentând suișul sufletului către locul inteligibilului, ai înțelege bine ceea ce eu nădăjduiam să spun, de vreme ce așa ceva ai dorit să ascuți. Dacă nădejdea aceasta e îndreptățită, Zeul o știe (7).

Opiniile mele însă acestea sunt, anume că în domeniul inteligibilului, mai presus de toate este ideea Binelui, că ea este anevoie de văzut, dar că, odată văzută, ea trebuie concepută ca fiind pricina pentru tot ce-i drept și frumos; ea zămislește în domeniul vizibil lumina și pe domnul acesteia, iar în domeniul inteligibilului chiar ea domnește, producând adevăr și intelect; și iarăși cred că cel ce voiește să facă ceva cugetat în viața privată sau în cea publică, trebuie s-o contemple.

- Sunt de aceeași părere, în felul în care pot.

- Atunci fii de acord și cu lucrul care urmează și nu te mira că cei care ajung aici nu vor să se îndeletnicească cu afacerile omenești, ci mereu sufletele lor cată în sus, fapt firesc dacă aceasta se întâmplă după chipul imaginii înfățișate mai înainte.

- E firesc.

- Dar crezi că e de mirare, dacă cineva, sosind de la contemplarea divinului la cea a lucrurilor omenești, se poartă cum nu trebuie și se face de râs, având vederea încă slabă? Ți se pare de mirare că, înainte de a se obișnui îndestulător cu bezna din lumea de aici, este silit, pe la tribunal sau pe aiurea, să se confrunte cu umbrele dreptății, sau cu statuile de la care provin umbrele și să se ia la întrecere cu alții în legătură cu acest subiect și în felul în care sunt înțelese toate acestea de către oameni ce n-au văzut niciodată dreptatea însăși?

- Nu este deloc de mirare.

- Dar dacă lumea ar avea minte și-ar aminti că există două feluri de slăbire a vederii, provenind de la două feluri de pricini: o dată a celor ce vin de la lumină la întuneric, apoi a celor ce vin de la întuneric la lumină. Ar putea atunci gândi că același lucru se petrece și cu sufletul, atunci când l-ar vedea tulburat și incapabil să vadă ceva; n-ar trebui să rădă necugetat, ci s-ar cădea să cerceteze dacă nu cumva, venind sufletul de la o viață mai luminoasă, nu e pătruns de întuneric datorită neobișnuinței; sau dacă, dimpotrivă, sosind de la mai multă neștiință înspre o viață mai luminoasă, nu s-a umplut de o mai mare strălucire. Astfel, pe cel dintâi l-ar socoti fericit pentru ceea ce i s-a întâmplat și pentru ceea ce a trăit, în timp ce pe celălalt l-ar socoti vrednic de milă. Iar dacă totuși ar voi să rădă de acesta din urmă, ar fi mai puțin ridicol să rădă de el, decât de cel care sosește de sus, de la lumină.

- Foarte corect ceea ce spui.

- Așa ceva trebuie să cugetăm despre aceste suflete, dacă ideile noastre sunt adevărate. Și să nu socotim că educația este ceea ce unii pretind că ea este: într-adevăr ei susțin că pot așeza știința într-un suflet în care ea nu se afla, ca și când ar da vedere ochilor orbi (8).

- Da, ei susțin așa ceva.

- Discuția noastră arată însă că, după cum ochiul nu e în stare să se întoarcă dinspre întuneric spre strălucire, decât laolaltă cu întreg corpul, la fel această capacitate prezentă în sufletul fiecăruia, ca și organul prin care fiecare cunoaște, trebuie să se răsucescă împreună cu întreg sufletul dinspre tărâmul devenirii, până ce ar ajunge să privească la ceea-ce-este și la marea lui strălucire. Aceasta numim Binele, nu? (9)

- Da.

- Iată deci arta "răsucirii" (10). Se pune problema în ce fel se va obține transformarea cea mai rapidă și mai eficace a sufletului. Nu-i vorba de a-i sădi "simțul văzului", ci de a-l face să "vadă" pe cel care are deja acest simț, dar nu a fost crescut cum trebuie și nici nu privește unde ar trebui.

- Așa se pare.

- Celelalte așa-zise virtuți ale sufletului par să fie cumva apropiate de virtuțile trupului - de fapt ele nu există în el mai înainte, ci doar mai târziu apar în obiceiuri și în ocupațiile omului. Însă capacitatea de a cugeta are, mai degrabă decât orice altceva, parte de ceva divin pare-se, de ceva care face ca ea să nu-și piardă puterea niciodată. Numai că ea poate deveni, dând urmare "răsucirii" ceva folositor și util, sau nefolositor și vătămător. Ori n-ai observat la cei socotiți ticăloși dar iscusiți, că mărunțul lor suflet e ager la vedere și privește cu ascuțime

scopurile spre care s-a îndreptat, ca unul ce nu are o vedere slabă, dar e silit să slujească răului, încât, cu cât ar fi mai ager la vedere, cu atât ar săvârși mai multe răutăți?

- Ba da.

- Dacă atunci s-ar tăia încă din copilărie această parte rea a sufletului, i s-ar tăia atunci legăturile de rudenie cu devenirea, precum cu un plumb nevrednic, legături care, înclinând spre mâncăruri și plăceri de acest fel, spre bucuriile ospetelor, întorc în jos privirea sufletului. Or, dacă s-ar îndepărta de ele și s-ar întoarce către adevăr, aceeași putere aparținând aceluiași oameni, l-ar vedea atunci cu multă agerime, la fel cum vede și lucrurile asupra cărora este acum îndreptată.

- E verosimil.

- Verosimil e și următorul lucru: nu este necesar, în temeiul celor de dinainte ca nici cei needucați și lipsiți de experiența adevărului să nu poată vreodată cârmui ca lumea cetatea, dar nici cei lăsați să-și consume până la capăt viața în învățătură? Primii deoarece duc lipsa unui principiu unic, pe care avându-l în vedere, să facă tot ceea ce fac, în viața privată și în public; ceilalți fiindcă de bunăvoie nu vor acționa, socotind că au și ajuns să viețuiască în Insulele Fericirilor.

- Adevărat.

- Este prin urmare, sarcina noastră, a celor ce durăm cetatea, să silim sufletele cele mai bune să ajungă la învățătura pe care am numit-o mai înainte "supremă", anume să vadă Binele și să întreprindă acel urcuș, iar după ce, fiind sus, vor fi privit îndeajuns, să nu li se îngăduie ceea ce acum li se îngăduie.

- Ce anume?

- Să rămână pe loc și să nu mai vrea să coboare îndărăt la acei oameni înlănțuiți (11), nici să ia parte la greutățile și cinstirile lor, fie că sunt mai mult sau mai puțin vrednice.

- Dar nu le vom face o nedreptate și nu îi vom lăsa să trăiască mai rău, când lor le este cu puțință să trăiască mai bine?

- Iarăși ai uitat prietene (12) că legea nu se sinchisește ca o singură clasă să o ducă deosebit de bine în cetate, ci ea orânduiește ca în întreaga cetate să existe fericirea, punându-i în acord pe cetățeni prin convingere și constrângere, făcându-i să-și facă parte unul altuia din folosul pe care fiecare poate să-l aducă obștii. Legea face să fie în cetate astfel de oameni, nu ca să-l lase pe fiecare să se îndrepte pe unde ar vrea, ci ca ea să-i folosească pentru a întări coeziunea cetății.

- Adevărat, am uitat.

- Cugetă deci Glaucon și vezi că nu le vom face o nedreptate celor care devin ca noi filosofi, ci le vom prescrie un principiu drept, determinându-i să poarte de grijă celorlalți și să vegheze asupra-le. Le vom spune că filosofii apăruiți în alte cetăți nu iau parte în chip firesc la problemele acelor cetăți: căci ei apar acolo de la sine putere, în pofida constituției fiecărei cetăți; și este drept ca ceea ce crește de la sine, nedatorând nimănui hrană, nici să nu aibă în vedere să o asigure vreunuia. "Noi însă - vom zice - v-am născut pe voi domni și regi peste voi înșivă și peste restul cetății, ca într-un stup (13). Voi sunteți mai bine și mai desăvârșit educați decât filosofii din alte cetăți și mai potriviți să participați la ambele: și la filosofie și la cârmuire. Prin urmare, fiecare la rândul său, trebuie să coboare către locuința comună a celorlalți și trebuie să se obișnuiască a privi obscuritatea. Căci de îndată ce vă veți fi obișnuit cu ea, o veți vedea de nenumărate ori mai bine decât cei de acolo și veți ști ce este fiecare dintre umbre și a cui umbră este, fiindcă voi ați contemplat adevărul despre cele frumoase, drepte și bune. În acest caz voi (ca și noi) veți dura cetatea în stare de trezie iar nu de vis, așa cum sunt durate azi majoritatea cetăților, de către cei ce se luptă unii cu alții pentru niște umbre și se sfădesc pentru dreptul de a cârmui, ca și când acesta ar fi ceva însemnat. Adevărul este că cetatea în care cei meniți să conducă doresc cel mai puțin să conducă este, în chip necesar, cel mai bine și mai neînvrăjbit durată; iar cea în care cârmuitorii se poartă pe dos, arată pe dos decât prima" (14)

- Absolut.

- Atunci, oare crezi că nu ne vor da ascultare odraslele noastre, după ce vor auzi toate acestea și nu vor voi să poarte partea lor de povară în cetate, fiecare când îi sosește rândul, ci vor voi doar să locuiască toată viața unii împreună cu ceilalți, într-un loc al purității?

- E cu neputință. Căci le vom prescrie ceva drept unor oameni dreți. Iar fiecare dintre ei se va îndrepta către conducere ca spre ceva silnic mai curând decât spre orice altceva, invers decât fac conducătorii de acum, din fiecare dintre cetăți.

- Astfel stau lucrurile prietene. Dacă celor meniți să conducă le vei afla o viață mai bună decât cea de conducător, este cu puțință să ai o cetate bine orânduită. Căci numai în ea vor domni cei cu adevărat bogați, nu în bani, ci în ceea ce trebuie să fie bogat omul fericit: într-o viață bună și rațională. Dacă vor veni în viața publică cei care acasă sunt cerșetori și flămânzi, socotind că de aici - din domeniul public - le va fi dat să pună mâna pe bine, nu e cu puțință să ai o cetate bine orânduită. Fiindcă odată ce cârmuirea ajunge un obiect de dispută, războiul pătrunzând în casă și în interior, el îi nimicește și pe cârmuitori și pe restul cetății.

- Cu adevărat.

- Dar cunoști vreo altă viață, în afară de cea proprie adevăratei filosofii, care să disprețuiască demnitățile politice?

- Nu, pe Zeus!
- Așadar este necesar ca spre cârmuire să nu se îndrepte cei care o îndrăgesc. Căci altminteri cârmuitorii devin rivali în iubire și se luptă unii cu alții.
- Cum să nu?
- Pe care alții, deci, îi vei determina să se îndrepte spre paza cetății, decât pe cei care, mai întâi, sunt cei mai buni cunoscători ai condițiilor ce fac o cetate să fie cel mai bine alcătuită, dar care, în plus, mai au și alte cinstiri (decât cele politice), ca și o viață mai bună decât cea politică?
- Pe nimeni alții.⁴

Note

- (1) Expresia greacă lasă mult de dorit în privința exactității (...) De fapt Platon spune că drumul este lung în comparație cu peștera, ceea ce înseamnă că lumina soarelui nu va ajunge înăuntru și că ieșirea prizonierilor va fi foarte dificilă.
- (2) Identificarea adevărului cu evidența este foarte limpede aici.
- (3) Focul este văzut, desigur, ca un fel de "reproducere" și, în același timp, ca un "efect" al soarelui.
- (4) Oamenii din peșteră "prezic" ce se va întâmpla, în baza unor date empirice. Ei nu cunosc cauzele și sensul fenomenelor pe care le înregistrează și le prevăd.
- (5) Odissea, 489-490.
- (6) Aluzie, desigur, la procesul și la condamnarea lui Socrate, acuzat de a-i fi corupt pe tineri.
- (7) Alegoria Peșterii răspunde și reia celelalte două imagini analogice prezentate mai înainte în Republica: cea a Soarelui și cea a Liniei - domeniul vizibilului corespunde peșterii, iar domeniul inteligibilului corespunde "lumii de sus".
- (8) Evident se face aluzie la teoria platonicească despre știință ca "rememorare" (*anamnesis*).
- (9) Expresia lui Platon nu trebuie luată *stricto sensu*. Prin *ceea-ce-este* Platon are aici în vedere, probabil, întreg domeniul inteligibilelor, în cadrul cărora, într-adevăr, Binele pare a fi partea "cea mai luminoasă" și "mai adevărată", dacă neglijăm diferența specifică între Bine și Inteligibil.
- (10) Pentru a se ajunge la adevărata știință, crede filosoful, nu este suficientă o remarcabilă dezvoltare și antrenare a inteligenței, nici o multiplicare a cunoștințelor, așa cum credeau sofistii și cum credem și noi azi, ci trebuie ca întreg sufletul "să se întoarcă spre lumină", să se schimbe, să sufere laolaltă cu organul prin care cunoaște și să biruie piedicile împreună cu acesta. Astăzi nu ne interesează care sunt calitățile sufletești, sensibilitatea, însușirile morale ale unui matematician, biolog ori fizician, atunci când dorim să-i utilizăm strict în cadrul profesiei lor, ci numai performanțele lor intelectuale. Valorile intelectuale sunt astfel, separate de cele etice și același lucru se întâmplă, în mare parte, și în artă. Or exact această scindare interioară i se părea lui Platon o barieră puternică dinaintea oricărui proces veritabil de cunoaștere și, de aceea, unificarea interioară (pe care o numește *oikeiopraxia*) devenea atât condiția, cât și scopul acestuia.
- (11) E interesant că Platon se referă la cetatea sa "bună", guvernată de filosofi și nu la cetățile reale. S-ar fi putut crede că cei de aici se află în "stadiul doi", al celor care privesc focul, nemaifiind constrânși să vadă doar umbrele. Căci în această cetate nici tehnicile "mimetice", nici amăgitoarea retorică nu-și au locul.
- (12) Adeimantos fusese cel care se întrebese, într-un capitol anterior, dacă nu cumva paznicii sunt mai nefericiți decât ar fi putut să fie.
- (13) Grecii vorbeau despre "regele" și nu despre "regina" albinelor.
- (14) Este reluată ideea anterioară potrivit căreia bunul cârmuitor nu apucă frâiele de bunăvoie.

- *ethos*-ul muzicii:

- cântul e alcătuit din trei elemente: cuvânt, armonie și ritm
- armonia și ritmul trebuie să fie potrivite vorbirii
- jeluitorul și tânguirile nu trebuie îngăduite în vorbire
- acompaniamentul formei poetice: armoniile și instrumentele muzicale au drept rol formarea unor personalități centrate asupra funcției proprii, cea de paznic.
- trebuie excluse: - armoniile „plângătoare” (lidian)
  - melodiile târăgănite (ionian)
- rămân două moduri: - frigian (războinic și stimulator)
  - dorian (temperat și liniștitor)
- („ele imită cel mai bine glasul celor greu încercați sau fericiți, al celor chibzuiți sau curajoși”)
- cântecele nu au nevoie de: - instrumente cu multe coarde

⁴ Platon, *Republica*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986 (traducere de Andrei Cornea).

- toate armoniile
- rămân: lira și chitara, spre folosul cetății, iar pentru păstorii de la câmp, un soi de fluier
- ritmul bun e legat de rostirea frumoasă
- vorbirea potrivită, armonia potrivită, tonul potrivit și ritmul țin de simplitatea sufletului

- *Hippias Major*:

- dialog anatreptic (trepte ale definerii frumosului)
- ce este Frumosul? (frumosul vs. lucrul frumos)
(premise: datorită dreptății oamenii sunt drepti, prin înțelepciune sunt oamenii înțelepți, toate cele bune se datorează binelui; toate cele frumoase se datorează frumosului?)
- definiții ale frumosului.

- *Ion*:

- dialog despre muzică (despre artele muzelor); este singurul dialog despre artă
- interpreții: sunt hermeneuți: ei nu cunosc direct lucrurile, dar redau ce au știut și simțit alții, creatorii; dar, dețin ei o știință, care i-ar face interpreții oricărui artist creator, sau interpretarea de artă depinde de o fericită întâlnire, dincolo de orice cunoaștere?

LECȚIA 3

Aristotel (384-322 î.Hr.)

- despre tipuri de arte imitative: “Epopoea și poezia tragică, ...comedia și poezia ditirambică, ...meșteșugul cântatului cu flautul și cu cithara sunt ... imitații. Se deosebesc însă una de alta în trei privințe: fie că imită cu mijloace felurite, fie că imită lucruri diferite, fie că imită felurit, – de fiecare dată altfel”.

Poetica:

I. Artele sunt imitații (*mimesis*)

Deosebirile dintre arte:

- fie că imită cu mijloace diferite (1 - mijloace)
- fie că imită lucruri diferite (2 - obiect)
- fie că imită diferit (3 - procedare)

1. - după mijloacele care săvârșesc imitația:

- toate săvârșesc imitația în:

- ritm („arta dănuitorilor” - imită caractere, patimi, fapte)
- grai
- melodie

II. 2. - după felul obiectului pe care-l imită:

- arta imită „oameni în acțiune”
- aceștia pot fi înfățișați ca fiind:
- mai răi decât sunt în viața de toate zilele = TRAGEDIA
- mai buni ..... = COMEDIA

III. 3. după chipul cum se săvârșește imitația (procedarea):

- (discurs liric, epic, dramatic)

ex.: Homer și Sofocle vs. Aristofan

IX. Subiectul trebuie să oglindească universalul

- poezia înfățișează universalul⁵ („lucruri putând să se întâmple în limitele verosimilului și necesarului”)
- istoria înfățișează particularul; de aceea: „poezia e mai filozofică și mai aleasă decât istoria”

VI. Definiția tragediei

= „imitația unei acțiuni alese și întregi, de oarecare întindere, în grai împodobit cu felurile soiuri de podoabe osebit după fiecare din părțile ei, imitație închipuită de oameni în acțiune ci nu povestită, și care stârnind mila și frica săvârșește curățirea acestor patimi”

LECȚIA 4

Aristoxenos (cca. 354-300 î.Hr.)

- elementele senzoriale ale muzicii:

- „- priceperea muzicii depinde de două lucruri: „de percepție și de memorie; de percepție pentru ce se execută, de memorie pentru ce s-a cântat”
- receptarea muzicii nu depinde nici de intelect, nici de sensibilitate, ci de impresia senzorială a auzului ce are rolul de a da o percepție cât mai precisă.
- numărul și calculele sunt inutile în muzică, unde judecătorul suprem și neapelabil este urechea.
- esența unei note muzicale nu este lungimea corzii necesară producerii ei, ci relația dinamică, limpede simțită și sesizată cu alte note.
- intervalul muzical = „domeniul sonor cuprins între două sunete diferit intonate” (cea mai veche definiție a intervalului muzical)”

Horatîu (65-8 î.Hr.), *Ars poetica*

- principiile fundamentale care dau valoare operei de artă și care trebuie să stea la baza unei opere literare pentru ca aceasta să câștige în demnitate și pentru ca poetul să devină educator: claritatea, simplitatea, unitatea dintre fond și formă, originalitatea temei, concizia, armonia, noutatea lexicului în concordanță cu conținutul:

- ca să placă, opera trebuie să arate adevărul
- este indispensabilă unitatea dintre fond și formă, armonia ansamblului
- subiectul trebuie ales cu grijă
- poemul trebuie să trezească emoția estetică a cititorului
- unui poet i se cere talent dar și cultură
- el trebuie să fie exigent cu sine însuși, acordând mare atenție elaborării artistice
- opera = trebuie să fie o îmbinare între util și frumos
  - prin desfătare estetică îl educă pe cititor
- scriitorul trebuie - să scrie concis, condiție a valorii artistice
  - să îmbogățească vocabularul (cuvinte vechi și noi)
- trebuie combătută mediocritatea
- *Ut pictura poesis* (poezia e ca pictura):
  - „Ca și pictura-i poema. Te-atrage vreuna de-aproape,
Alta te-ncântă mai mult dacă stai s-o privești de departe;

⁵ „ceea ce se enunță despre cât mai mulți”.

*Una preferă-ntuneric, iar alta voiește lumină,
Ne-nspăimântată deloc de părerea acerbului critic,
Una, odată-a plăcut, însă alte mereu o să placă” [Arta poetică, 361]*

Test de autoevaluare

1. Precizați rapoartele aferente următoarelor intervale în gândirea lui Pitagora: cvinta, cvarta, octava.
2. Precizați care sunt „armoniile” (modurile) acceptate de către Platon în *Republica*.
3. Definiți artele din deosebirile dintre ele conform gândirii lui Aristotel.
4. Redați definiția dată de către Aristoxenos intervalului muzical.

Rezumatul unității de învățare

Sunt parcurse primele etape filosofice ale istoriei esteticii, fiind explicate: teoria matematică a muzicii în concepția lui Pitagora și a pitagoricienilor, ethosul muzicii în viziunea lui Platon, teoria *mimesis*-ului la Aristotel și interpretarea psihologică a muzicii în concepția lui Aristoxenos.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. - cvinta = $3/2$
- cvarta = $4/3$
- octava pitagorică = $2/1$
2. - frigian (războinic și stimulator)
- dorian (temperat și liniștitor)
(„ele imită cel mai bine glasul celor greu încercați sau fericiți, al celor chibzuiți sau curajoși”)
3. I. Artele sunt imitații (*mimesis*)
Deosebiriile dintre arte:
  - fie că imită cu mijloace diferite (1 - mijloace)
  - fie că imită lucruri diferite (2 - obiect)
  - fie că imită diferit (3 - procedare)1. - după mijloacele care săvârșesc imitația:
  - toate săvârșesc imitația în:
    - ritm („arta dănuitorilor” - imită caractere, patimi, fapte)
    - grai
    - melodieII. 2. - după felul obiectului pe care-l imită:
  - arta imită „oameni în acțiune”
  - aceștia pot fi înfățișați ca fiind:
    - mai răi decât sunt în viața de toate zilele = TRAGEDIA
    - mai buni ..... = COMEDIAIII. 3. după chipul cum se săvârșește imitația (procedarea):
  - (discurs liric, epic, dramatic)
  - ex.: Homer și Sofocle vs. Aristofan
4. - intervalul muzical = „domeniul sonor cuprins între două sunete diferit intonate” (cea mai veche definiție a intervalului muzical)”

Lucrare de verificare nr. 1

Povestiți și explicați mitul peșterii (Platon - *Republica*).

Punctajul va ține cont de:

- esențializarea enunțului (4 puncte)
- pertinenta explicațiilor, detalierea sensurilor (5 puncte)
- 1 punct din oficiu.

Lucrarea va face parte din portofoliu (40% din nota examenului).

Bibliografie minimală

1. Gilbert, K.E.,- Kuhn, H., *Istoria esteticii*, Ed.Meridiane, București, 1972
2. Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol.1-4, Ed. Meridiane, București, 1978
3. x x x, *Dicționar de estetică generală*, Editura Politică, București, 1972

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 2 – EVUL MEDIU

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	17
Lecția 5	18
Estetica creștină patristică: Sf. Augustin.	18
Estetica medievală scolastică: Toma d’Aquino	19
Rezumatul unității de învățare.....	20
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	21
Lucrare de verificare nr. 2	21
Bibliografie minimală	21

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 2 – Evul Mediu – veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
- înțelegerea coordonatelor estetice ale devenirii fenomenului artistic muzical
- operarea cu categoriile și intercategoriile estetice
- corelarea valorilor estetice muzicale cu celelalte valori fundamentale (etice, științifice, filozofice, religioase)
- coordonarea informației istorice cu analiza estetică de tip structural
- integrarea interdisciplinară a valorilor estetice ale muzicii
- analizarea estetică a lucrărilor muzicale

LECȚIA 5

Estetica creștină patristică: Sf. Augustin (354-430)

Despre frumos:

= „proporție a părților împreună cu o anumită calitate plăcută a culorii”

- Dumnezeu reprezintă „frumusețea prin imitarea căreia toate lucrurile sunt frumoase și în comparație cu care toate lucrurile sunt urâte”.

- măsură, formă și ordine (*modus, species et ordo*) = triada care determină frumusețea

- „Rațiunea, îndreptându-se către domeniul văzului, adică spre pământ și cer, a observat că în lume, frumusețea este ce place văzului; în frumusețe, figurile; în figuri, măsurile; în măsuri, numerele” (*De ordine* II)

- „Privește cerul și pământul și marea și ceea ce strălucește pe cer, deasupra pământului și mării sau se târăște pe dedesubt sau zboară sau înoată: toate au forme pentru că au măsuri. Lipsește-le de numere și nu vor mai fi nimic.” (*De libero arbitrio* II, XVI, 42)

- „Toate lucrurile cu cât sunt mai măsurate, mai formate și mai ordonate, cu atât sunt mai frumoase, dar cu cât sunt mai puțin măsurate, formate și ordonate, cu atât sunt mai puțin frumoase” (*De natura boni*)

- „nu suntem întotdeauna conștienți de frumusețea lumii din cauză că nu o putem sesiza intelectual ca pe un tot”

- „lucrurile sunt frumoase fiindcă plac sau plac fiindcă sunt frumoase?”
Răspunsul dat de Augustin = „Plac pentru că sunt frumoase” (frumosul = calitate obiectivă).

- „suntem mai capabili să percepem frumosul decât să-l explicăm”

- frumusețea o percepem numai prin văz și auz; celelalte simțuri sunt incapabile să perceapă relații. Când părțile sunt just corelate, rezultă frumusețea întregului. Din acest motiv, un întreg produce adeseori plăcere, deși părțile lui, luate izolat, nu produc. Frumusețea unui om, a unei statui, a unei melodii sau a unei clădiri, nu e determinată de părțile individuale, ci de interconexiunile lor. „Astfel cu toții, după îndatoririle și țelurile fiecăruia, ne integrăm frumuseții universale, încât ceea ce ne este neplăcut luat aparte, ne place mai mult când îl privim în ansamblu” (*De vera religione*).

Clasificarea artelor:

- muzica: cea mai înaltă formă de artă, pentru Sfântul Augustin, = arta numărului și a proporției juste. Muzica are puteri miraculoase pentru a spori credința oamenilor.

- arhitectura: are calități matematice

- pictura și sculptura:

- sunt preocupate cu imitarea imperfectă a lumii sensibile

- nu lucrează cu numărul și nu au ritm

- poezia: este falsă, inutilă și imorală

- teatrul: stârnește emoții mincinoase

De Musica: definiția muzicii (Cartea I, Capitol a II-lea): „*Musica est bene modulandi scientia*” (Muzica este știința de a modula bine)

citat Sf. Augustin:

comentariul la *Psalmul 169*:

„Cine se bucură nu rostește cuvinte; cântecul lui bucuros e fără cuvinte, este glasul unei inimi care se topește în propria-i bucurie și se străduiește a-și exprima simțămintele chiar când nu le prinde înțelesul”

Estetica medievală scolastică: Toma d'Aquino (1225-1274)

- În *Summa Theologiae* sunt prezentate două definiții date frumosului: prima dintre ele îl restrângea aria deoarece îl reduce la văz – “*se numesc frumoase acele lucruri care provoacă plăcere când sunt privite*”; cea de-a doua este mai largă fiind întemeiată pe termeni de percepție: “*se numesc frumoase acele lucruri a căror percepere place*”⁶.

- definiția: frumosul = „*integritate, proporție, strălucire*”, alegorizează Sfânta Treime, integritatea semnificându-l pe Tatăl, proporția pe Fiul, iar strălucirea, pe Sfântul Duh.

---

⁶ Wladislaw Tatrkiewicz, *Istoria esteticii*, vol.II, Editura Meridiane, București, 1978, p. 353.

Test de autoevaluare

1. Memorați comentariul la Psalmul 169 de Sf. Augustin.
2. Precizați definiția muzicii dată de Sf. Augustin în *De Musica*.
3. Comparați definițiile frumosului la Sf. Augustin și Toma d'Aquino.

Rezumatul unități de învățare

Sunt prezentate și explicate definițiile frumosului și ale artei formulate de cel mai important reprezentant al esteticii creștine patristice, Sf. Augustin și ale reprezentantului marcant al esteticii medievale scolastice Toma d'Aquino.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. „Cine se bucură nu rostește cuvinte; cântecul lui bucuros e fără cuvinte, este glasul unei inimi care se topește în propria-i bucurie și se străduiește a-și exprima simțămintele chiar când nu le prinde înțelesul”
2. „*Musica est bene modulandi scientia*” (Muzica este știința de a modula bine)
3. „proporție a părților împreună cu o anumită calitate plăcută a culorii”
„integritate, proporție, strălucire”

Lucrare de verificare nr. 2

1. Explicați, prin prisma raportului obiectiv-subiectiv următoarele definiții ale frumosului:
“*se numesc frumoase acele lucruri care provoacă plăcere când sunt privite*”; “*se numesc frumoase acele lucruri a căror percepere place*”, și precizați cine este autorul acestora.

Punctajul va ține cont de:

- esențializarea enunțului (4 puncte)
- relevanța explicațiilor, detalierea sensurilor (5 puncte)
- 1 punct din oficiu.

Lucrarea va face parte din portofoliu (40% din nota examenului).

Bibliografie minimală

1. Gilbert, K.E.,- Kuhn, H., *Istoria esteticii*, Ed.Meridiane, București, 1972
2. Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol.1-4, Ed. Meridiane, București, 1978
3. x x x, *Dicționar de estetică generală*, Editura Politică, București, 1972

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 3 – RENAȘTEREA

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	22
Lecția 6	23
Estetica prerenascentistă: Dante	23
Estetica renașcentistă: Leonardo da Vinci.....	24
Rezumatul unității de învățare.....	25
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare	26
Lucrare de verificare nr. 3	26
Bibliografie minimală	26

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 3 – Renașterea – veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
- înțelegerea coordonatelor estetice ale devenirii fenomenului artistic muzical
- operarea cu categoriile și intercategoriile estetice
- corelarea valorilor estetice muzicale cu celelalte valori fundamentale (etice, științifice, filozofice, religioase)
- coordonarea informației istorice cu analiza estetică de tip structural
- integrarea interdisciplinară a valorilor estetice ale muzicii
- analizarea estetică a lucrărilor muzicale

LECȚIA 6

Estetica prerenașcentistă: Dante (1265-1321)

- *Divina Comedia*

- *De vulgari eloquentia*⁷: poezia este „o întruchipare exprimată în versuri, potrivit retoricii și muzicii”, deci cu respectarea unității, a ordinii părților componente, cu dominarea pasiunilor și utilizarea figurilor de stil, precum și a armoniei muzicale, obținute prin ritmul versului și structura strofei. Aparența raportului de subordonare se estompează odată cu fixarea „celui mai mareț vers”, endecasilabul (urmat, ca putere de expresie, de heptasilab, pentasilab și trisilab), într-o accepțiune pitagoreică ce consideră numărul ca fiind substanța lucrurilor, numerele pare de natură inferioară celor impare iar forma superioară materiei. *Canzona* este genul ce cuprinde „întreaga artă a cântării poetice” (în detrimentul altor două forme lirice, balada și sonetul) și are un nume care o consacră cântării. Ea „îmbină cu artă cuvintele pentru a fi însoțite de muzica potrivită” (definiție ce dorește să precizeze principala deosebire față de poezie, dar și de *Cantio*, „cântatul însuși”) și reprezintă „o îmbinare în stil tragic, cu *stanțe* [strofe] de aceeași lungime, fără reluare, pentru un singur gând.” Întreaga artă a *canzonei* se bazează pe „împărțirea melodică, potrivirea părților precum și numărul versurilor și al silabelor.” În cea de-a XIII-a scrisoare⁸, Dante invocă polisemia textului literar, detaliind înțelesurile multiple ale oricărei opere: literal, alegoric, moral și anagogic. Interpretarea versetelor din **Psalmul CXIII** („*Când Israel a plecat din Egipt și casa lui Iacob de la un neam păgân, Iudeea a ajuns să fie locul lui sfânt, iar Israel, stăpânirea lui*”) dezvăluie sensul literal („ieșirea fiilor lui Israel din Egipt, în vremea lui Moise”), alegoria („mântuirea noastră săvârșită prin mijlocirea lui Christos”), înțelesul moral („trecerea sufletului de la jalea și suferința păcatului la starea de har”) și cel anagogic („ieșirea sufletului sfânt din robia stricăciunii de aici către libertatea slavei veșnice”).⁹

- „litera ne învață asupra ceea ce a fost, alegoria ce să crezi, morală ce să faci, anagogia ce să sperii.”

- despre:

- esența muzicii (în *Convivo*):

- „muzica este prin excelență arta frumoaselor relații (*delle belle relationi*), a căror evidență rezultă în muzică mai clar decât în oricare altă artă, datorită armoniei care le stăpânește”

- efectele muzicii:

- „muzica atrage la sine spiritele umane, care sunt de fapt vapori ai inimii, în așa măsură încât își întrerup aproape orice altă activitate; tot astfel și sufletul când aude, cât și virtuțile tuturor acestor facultăți care aproape că aleargă către spiritul sensibil care privește sunetul”

⁷ Dante Alighieri, *Opere minore*, Editura Univers, 1971, pp. 531-597.

⁸ Dante Alighieri, *Epistolae-XIII*, în *Opere minore*, Editura Univers, 1971, pp. 742-756.

⁹ *Apud Ștefan Angi.*

Estetica renescentistă: Leonardo da Vinci (1452-1519)

- „pictura este o poezie mută, poezia este o pictură oarbă”¹⁰

- *Tratato di Pittura*: pictura este superioară poeziei deoarece:

- „1. are o cuprindere mai largă, fiind singura artă care imită *toate* lucrurile vizibile, chiar acelea pentru care poeziei îi lipsesc cuvintele;
2. reprezintă lucruri prin imagini, nu prin cuvinte, iar un cuvânt este față de o imagine ceea ce e o umbră față de un corp real;
3. reprezintă lucrurile cu mai mare adevăr decât poezia, întrucât cuvintele sunt convenționale;
4. reprezintă natura, opera lui Dumnezeu, nu invențiile omenești, așa cum face poezia;
5. folosește cel mai nobil și mai sigur dintre simțuri, văzul, pe când poezia îl utilizează pe cel mai puțin demn de încredere, auzul;
6. se bazează pe cunoștințe științifice, îndeosebi pe cunoștințe de optică și, în plus, contribuie la extinderea acestor cunoștințe;
7. pictura nu poate fi copiată, așa cum se întâmplă cu unele opere literare, când copia e la fel de valoroasă ca originalul; „unicitatea” picturii o face mai glorioasă ca celelalte arte;
8. ea este mai accesibilă oamenilor decât poezia, necesită mai puțin comentariu;
9. înrâurirea ei e mai nemijlocită;
10. ea îi interesează și-i atrage pe oameni, pe când descrierile poetice adeseori îi plictisesc și-i oboresc;
11. conține armonie asemănătoare cu armonia muzicii;
12. are avantajul că-și prezintă întregul conținut *dintr-o dată*, pe când poezia o face treptat și are nevoie de timp în acest scop”.

Din aceleași motive, pictura este superioară muzicii. În plus,

„1. pictura durează, pe când muzica moare îndată după execuție;

2. are o sferă mai largă și îmbrățișează totul, acea *università e varietà di cose*, zugrăvind atât lucrurile care se află în natură cât și pe cele care nu se află”.¹¹

---

¹⁰ Leonardo da Vinci, *Tratat despre pictură*, Editura Meridiane, București, 1971, p. 19.

¹¹ Wladislaw Tatarkiewicz, *op.cit.*, vol. II, p. 202.

Test de autoevaluare

1. Interpretați versetele din Psalmul lui Dante („*Când Israel a plecat din Egipt și casa lui Iacob de la un neam păgân, Iudeea a ajuns să fie locul lui sfânt, iar Israel, stăpânirea lui*”).
2. Redați formulările prin care Leonardo da Vinci justifică superioritatea picturii asupra muzicii.

Rezumatul unității de învățare

În această unitate de învățare sunt prezentate momente importante ale istoriei esteticii prerenașcentiste (Dante) și renașcentiste (Leonardo da Vinci). Modelele aparțin poeziei și artelor plastice, dar explică implicit și caracteristicile artei muzicale.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. sensul literal („ieșirea fiilor lui Israel din Egipt, în vremea lui Moise”), alegoria („mântuirea noastră săvârșită prin mijlocirea lui Christos”), înțelesul moral („trecerea sufletului de la jalea și suferința păcatului la starea de har”) și cel anagogic („ieșirea sufletului sfânt din robia stricăciunii de aici către libertatea slavei veșnice”).

2. - pictura durează, pe când muzica moare îndată după execuție;

- are o sferă mai largă și îmbrățișează totul, acea *università e varietà di cose*, zugrăvind atât lucrurile care se află în natură cât și pe cele care nu se află”.

Lucrare de verificare nr. 3

1. Explicați genul de *canzona* în arta lui Dante.

Punctajul va ține cont de:

- esențializarea enunțului (4 puncte)

- pertinența explicațiilor, detalierea sensurilor (5 puncte)

- 1 punct din oficiu.

Lucrarea va face parte din portofoliu (40% din nota examenului).

Bibliografie minimală

1. Gilbert, K.E.,- Kuhn, H., *Istoria esteticii*, Ed.Meridiane, București, 1972
2. Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol.1-4, Ed. Meridiane, București, 1978
3. x x x, *Dicționar de estetică generală*, Editura Politică, București, 1972

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 4 – DE LA CLASICISMUL FRANCEZ LA IDEALISMUL ABSOLUT

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	27
Lecția 7	28
Estetica clasică franceză: Descartes	28
Lecția 8	29
Estetica școlii engleze	29
Addison	29
Burke	29
Hogarth.....	29
Lecția 9	29
Raționalismul german	29
Baumgarten	29
Winkelmann	29
Lessing	30
Lecția 10	30
Estetica germană clasică: Kant.....	30
Lecția 11	30
Estetica germană clasică: Schiller	32
Lecția 12	33
Idealismul absolut	33
Schelling.....	33
Hegel	34
Rezumatul unității de învățare.....	35
Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare.....	36
Lucrare de verificare nr. 4	37
Bibliografie minimală	37

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 4 – De la clasicismul francez la idealismul absolut – veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
- înțelegerea coordonatelor estetice ale devenirii fenomenului artistic muzical
- operarea cu categoriile și intercategoriile estetice
- corelarea valorilor estetice muzicale cu celelalte valori fundamentale (etice, științifice, filozofice, religioase)
- coordonarea informației istorice cu analiza estetică de tip structural
- integrarea interdisciplinară a valorilor estetice ale muzicii
- analizarea estetică a lucrărilor muzicale

LECȚIA 7

Estetica clasică franceză: Descartes (1596-1650)

- *Compendium Musicae*: “arta, poezia și frumosul (...) sunt produse subiective ale imaginației care nu pot fi supuse raționalizării”¹².

- „*Dubito ergo cogito. Cogito ergo sum*”

- Dacă “numim bine și rău ceea ce simțurile noastre interne sau rațiunea noastră ne fac să considerăm potrivit sau contrar naturii noastre”, “numim frumos sau urât ceea ce ne este înfățișat ca atare de simțurile noastre externe...”¹³ Departe de concepția oficială a secolului al XVII-lea (care decreta identitatea frumosului cu adevărul), Descartes considera că “fundamentul frumosului se află dincolo de rațiune, în pasiune, în simțuri, în bogăția empirică”.¹⁴ Corespondența sa cu savantul Marin Mersenne dezvăluie câteva din ideile esteticii carteziene: “noțiunile noastre de plăcut și frumos sunt total subiective”; “e cu neputință să vorbim despre vreun criteriu al frumosului sau al plăcutului”; “același stimul poate fi plăcut sau neplăcut, poate părea frumos sau urât, în funcție de tipul de imagine mentală pe care o evocă în mintea noastră”; “unul din principalele foloase ale adevăratei frumuseți este că ea nu e nici schimbătoare, nici trecătoare, ci e constantă, sigură și pe gustul tuturor epocilor”.¹⁵ *Compendiul despre muzică* amintește că vocea umană “prezintă cea mai mare conformitate cu spiritele noastre” și “tendența generală a ritmurilor muzicale e de-a instaura în suflet un afect sau o pasiune similară cu aceea a muzicii”, însă invocă idealul “mediei de aur”, raporturile simple din intervalele muzicale și necesitatea evitării “figurilor derutante” și a “contrapunctului artificial”. Imaginația sfârșește prin a fi tratată “ca o slujnică a rațiunii”.¹⁶ În *Compendium musicae* și *Les passions de l'âme*, Descartes constată că teatrul și cărțile generează o diversitate de sentimente, veselie și tristețe, dragoste și ură; dar, pe lângă acestea, ele stârnesc în noi un fel de plăcere mentală, izvorâtă din “conștiința experimentării de către noi a acestor emoții”. Suntem conștienți de emoția pe care ne-o provoacă arta, dar, în același timp, această conștiință ne face plăcere, sentiment însoțit, uneori, și de tristețe. Experiența estetică este, prin urmare, subiectivă, ca și frumosul, iar arta irațională.

---

¹² *Idem*, vol. IV, p.132.

¹³ R. Descartes, *Pasiunile sufletului*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984, p. 102.

¹⁴ Radu P. Voinea, *Descartes și spiritul științific modern*, în vol. cu același nume, Editura Academiei Române, 1990, p. 18.

¹⁵ W. Tatarkiewicz, *Op.cit.*, p. 132.

¹⁶ K.E. Gilbert, H. Kuhn, *Op.cit.*, pp. 194-195.

LECȚIA 8

Estetica școlii engleze (Addison, Burke, Hogarth)

Addison (1672-1719)

- frumosul = „precauția divină împotriva indiferenței”
- plăcerile imaginației: cele primare („ceea ce este mare, nou și frumos”) și cele secundare (rezultate din sculptură, pictură, muzică)

Burke (1729-1797)

- simțul frumosului ca „instinct social”
- speciile instinctului social:
  - simpatia (explică plăcerea pe care ne-o dă tragedia)
  - imitația (explică plăcerea pe care ne-o dau pictura, sculptura, poezia)
  - ambiția sau emulația (puse în legătură cu sublimul = „cea mai puternică emoție”)
- frumosul în muzică = „sunete clare, egale”

Hogarth (1697-1764)

- pictor
- esența frumosului ideal stă (în arta greacă) în „linia șerpuitoare precisă”
- atributele abstracte ale frumuseții: varietatea, potrivirea, simplitatea, simetria, complexitatea, uniformitatea, cantitatea.
- cea mai frumoasă formă: flacăra focului
- în muzică: „perfectiunea menuetului provine din varietatea compusă, echilibrată a mișcărilor în linii serpentine”
- grotescul nu admite serpentine (!)

LECȚIA 9

Raționalismul german (Baumgarten, Winkelmann, Lessing)

Baumgarten (1714-1762)

- a introdus pentru prima dată în filozofie termenul de „estetică” (1750), pe care o denuște drept „știința cunoașterii senzoriale”;
- frumosul este acea formă a perfecțiunii care poate fi detectată prin intermediul simțurilor;

Winkelmann (1717-1768)

- lucrări de filozofie, critică și istorie a artei: *Reflecții asupra imitației operelor grecești în pictură și sculptură* și *Istoria artei antice* (prezintă dezvoltarea artei antice grecești);
- suprema frumusețe = figura umană („linie eliptică funcțională”); linia frumuseții - cunoscută de greci (drapaje, trăsături, forme); „nu-i stă în putere algebrei să determine care linie formează frumusețea”
- scopul istoriei artei = „expunerea obârșiei, creșterii, schimbării și prăbușirii ei, împreună cu diversele stiluri ale popoarelor, epocilor și artiștilor, ca și ilustrarea acestui fapt, pe baza operelor rămase din Antichitate”;

- creează premisele pentru clasificarea și periodizarea artei antice; a identificat 4 stadii în arta greacă:

- arta greacă arhaică: până la Fidias
puternică și rigidă în desen
plină de detalii precise și mărunte
lipsită de grație
- perioada lui Fidias (preferată de W.):
„stilul sublim sau măreț”
caracterizată prin simplitate măreață și unitate
- perioada lui Praxiteles:
caracterizată prin frumusețe și grație
- perioada imitatorilor: perioadă eclectică și ușuratică

Lessing (1729-1781)

- lucrarea sa: *Laocoon*,¹⁷ sau *eseu despre limitele poeziei și picturii* a fost scrisă datorită afirmațiilor lui Winkelmann: acesta susținea că motivul pentru care grupul statuar *Laocoon* își înăbușă strigătul, în timp ce *Laocoon* al lui Virgiliu strigă, e simplitatea geniului grec față de cel latin;

- Lessing oferă altă explicație, pornind de la constatarea că eroii răniți ai lui Homer cad strigând: grecii și latinii au rezervat expresia vehementă a emoției caracterului divin; de vreme ce grecii nu se opuneau exprimării violente a emoției, atenuarea pasiunii în grupul *Laocoon* trebuie căutată în altă parte, și anume în „legile frumosului plastic” și „deosebirea dintre poezie și sculptură”:

sculptura poate reda un singur moment al acțiunii; pentru că acest moment este cel care produce impresia asupra spectatorului, faza extremă a situațiilor emoționale nu trebuie întruchipată în marmură; momentul ales (numit „momentul pregnant” sau „momentul fecund”) reprezintă o arie de coincidență între poezie și sculptură (sau pictură), dă câmp liber fanteziei și reprezintă o adevărată dialectică timp-spațiu: în timpul creației se condensează, iar în timpul recepției se dilată;

în poezie, creatorul nu este silit să-și limiteze tabloul la un singur moment al acțiunii; semnele picturale pot sugera indirect acțiunii, iar semnele poetice pot prezenta indirect corpuri; poezia poate include între materialele ei și împrejurările hidoase sau îngrozitoare, în timp ce artele plastice nu pot face așa ceva.

LECȚIILE 10-11

Estetica germană clasică (Kant, Schiller)

Kant (1724-1804):

Judecata estetică (de gust) este definită în raport cu patru criterii: după calitate, cantitate, scop și gust: „o plăcere dezinteresată, universală, o plăcere a finalității fără scop, o plăcere necesară”.

d.p.d.v. al calității, judecata estetică:

este o plăcere dezinteresată, deoarece nu angajează realitatea ci doar reprezentarea obiectului; ea nu decurge din reprezentarea lucrului, ci din raportarea acesteia la noi; armonia provenită din contemplare e în noi, deși suntem înclinați s-o atribuim obiectului; principiul *a priori* al

---

¹⁷ Laocoon = preot mitic troian al zeului Apollo (zeul grec al luminii și artelor).

judecării reflectante e întotdeauna subiectiv; plăcerea dezinteresată e indiferentă de existența reală a unui lucru, în timp ce dorința interesată aspiră la posesiune și consum;

se opune plăcutului și binelui, care sunt legate de un interes: plăcutul se adresează numai simțurilor și ne încântă în afară de orice judecată, iar binele se manifestă ca mijloc (utilul) sau ca scop în sine (binele moral); în frumos, nimic nu este dorit sau voit; spre deosebire de plăcut, frumosul presupune o judecată; spre deosebire de bine, frumosul e liber; frumosul e specific uman, fiind dependent de rațiune și sensibilitate (plăcutul există și la animale);

Judecata de gust este pur contemplativă. Gustul este facultatea de a judeca un obiect sau un mod de reprezentare cu ajutorul satisfacției sau neplăcerii, într-un mod cu totul dezinteresat (pur contemplativ). Frumosul este obiectul acestei satisfacții.

d.p.d.v. al cantității, judecata estetică:

este o satisfacție estetică universală (caracter ce decurge din calitatea dezinteresării: excluderea oricărei referințe la legătura personală cu ceea ce produce plăcere, duce la concluzia că plăcerea se aplică oricui în mod egal); o judecată estetică poate fi singulară, dar păstrează totdeauna pretenția universalității; universalitatea satisfacției nu este logică sau intelectuală și se bazează pe sentiment, nu pe concept; universalitatea estetică este, deci, subiectivă; un obiect care ne place esteticeste, ne place impersonal (ca unui membru al umanității și nu ca unui individ izolat);

Simțul frumosului este reflexul mental legat de sentimentul de plăcere pe care-l încercăm când ne aflăm în prezența unui domeniu al naturii ce ni se înfățișează artificial ordonat.

d.p.d.v. al scopului (sau relației):

frumusețea este forma finalității fără scop; forma finalității unui obiect este percepută fără reprezentarea unui scop, întrucât frumosul place și, ca atare, implică o potrivire între forma unui lucru și jocul armonios al facultăților noastre; frumosul nu implică nici utilul (finalitate externă), nici perfecțiunea (finalitate internă), și nu oferă nici satisfacții intelectuale; Pe lângă această frumusețe liberă, naturală, există și frumusețea aderentă, care presupune un concept logic despre tipul și destinația normală a obiectului (ex.: omul este un concept de perfecțiune tipică, un ideal); omul de știință nu reacționează la finalitatea fără scop; frumusețea aderentă include o semnificație morală; arta nu e frumusețe pură, liberă, ci este frumusețe aderentă, care presupune un concept și e fixată în jurul lui; pentru K., (asemeni lui Baumgarten), arta este „un veșmânt sensibil și imaginativ al unui concept intelectual”; ea este opera geniului, care are ca elemente constitutive imaginația și intelectul și constă dintr-o „fericită predispoziție, pe care nici o știință nu ne-o poate învăța și nici o străduință nu ne-o poate aduce”;

d.p.d.v. al gustului (al modalității), judecata estetică:

o plăcere necesară; e frumos ceea ce e recunoscut fără concept ca obiect al unei satisfacții necesare;

Caracterul antinomic al definițiilor frumosului la Kant:

1. Plăcere (*dar*) dezinteresată;
2. Plăcere universală (*dar*) necuprinsă în noțiuni;
3. Finalitate a formei (*dar*) fără scop;
4. Plăcere (*dar*) necesară.

Clasificarea artelor: Kant găsește două ipostaze muzicii: mai întâi o socotește printre primele arte (imediat după poezie), dată fiind capacitatea ei de mobilizare directă și deosebit de profundă asupra sufletului; iar în al doilea rând clasifică muzica pe ultimele locuri ale sistemului său, deoarece ea nu oferă prilej statornic de meditație

calmă a unei statui antice; (...) arta plastică, trebuie să devină muzică și să ne emoționeze direct prin prezența ei sensibilă; iar poezia (...) trebuie să ne înțeleze puternic ca muzica, dar în același timp, să ne înconjoare cu o seninătate blândă ca plastica. Tocmai în aceasta constă perfectiunea oricărei arte: în a ști să înlătore limitele specifice fără a sacrifica în același timp avantajele particulare ale ei, și a-i da, prin folosirea înțeleaptă a ceea ce-i este propriu, un caracter cât mai general.”

satisfacția estetică este „plăcerea cea mai înaltă și cea mai deplină din câte poate încerca spiritul omului”;

scopul educației estetice este „obținerea armoniei omului, înnobilarea prin artă, încât omul să poată executa binele moral nu prin luptă cu sine, ci prin acordul profund cu firea lui sensibilă, înălțată și purificată prin acțiunea artei”;

LECȚIA 12

Idealismul absolut (Schelling, Hegel)

Schelling (1775-1854)

- despre muzică:

muzica este forma artistică în care unitatea reală devine simbol;

conștiința de sine este strâns înrudită cu simțul auzului în general și cu muzica și vorbirea în special;

muzica este „o reală numărare de sine a sufletului” (latura aritmetică a muzicii);

muzica este ritmul perceput și armonia universului vizibil însuși; ea reprezintă mișcarea pură ca atare, desprinsă de obiect;

muzica cuprinde:

ritmul (prima dimensiune); prin ea muzica este determinată d.p.d.v. al reflecției și conștiinței de sine;

armonia (a doua dimensiune): prin ea muzica este determinată d.p.d.v. al sentimentului și judecării;

melodia (a treia dimensiune): prin ea muzica este determinată d.p.d.v. al intuiției și imaginației;

- dacă cele trei forme fundamentale sau categorii ale artei sunt muzica, pictura și sculptura, atunci:

ritmul - este muzicalul din muzică

armonia (modulația) - este picturalul

melodia - este sculpturalul

- ritmul, armonia și melodia – sunt formele dintâi și pure ale mișcării din univers;

– constituie modul lucrurilor materiale de a fi aidoma ideilor.

Sistemul Artelor:

S. diferența identitatea artistică, după cum era o infuzie a infinitului în finit sau a finitului în infinit (artă ideală sau artă reală) în poezie și în artă:

- în seria reală includea:

artele plastice

muzica

pictura

plastica (arhitectura, basoreliefurile și sculptura)

- în seria ideală includea:

poezia (lirică, epică și dramatică)

- Locul muzicii în sistemul artelor:

- muzica este cea mai generală dintre artele reale și se situează cel mai aproape de dizolvarea în vorbire și rațiune: ea este cea mai ermetică dintre arte: admite modelul absolut numai ca ritm, armonie și melodie.

Hegel (1770-1831)

- „frumosul artistic ține de spiritul absolut”¹⁹
- „conținutul artei este ideea, iar forma ei - plămuirea sensibilă, figurată”
- frumusețea - este „un anumit mod al exteriorizării și reprezentării adevărului”
  - „este accesibilă gândirii care operează cu conceptul”
- frumosul = „idee într-o formă determinată”
- formele frumosului artistic:
  - forma simbolică a artei (arhitectura - artă exterioară): nepotrivire între idee și formă
  - forma clasică (sculptura - artă obiectivă): încorporarea liberă a ideii în formă
  - forma romantică (pictură, muzică, poezie - arte subiective): obiectul artei este libera spiritualitate concretă
- Muzica:
  - „retragere în subiectivitate” („interioritate subiectivă”)
  - „este arta afectivității”
  - „are cea mai mare înrudire cu poezia” dar „muzica nu degradează tonul făcând din el un sunet al limbii, ci face din el un element al său”
  - „interjecțiile formează punctul de plecare al muzicii” (muzica = „interjecție cadențată”)

---

¹⁹ Hegel, *Despre artă și poezie*, Editura Minerva, București, 1979

Test de autoevaluare

1. Precizați statutul artei, poeziei și frumosului în concepția lui Descartes.
2. Redați definiția frumosului la Addison.
3. Detaliați controversa dintre Winkelmann și Lessing asupra grupului statuar *Laocoon și fiii*.
4. Redați definiția antinomică a frumosului la Kant.
5. Precizați care este scopul educației estetice la Schiller.
6. Precizați sistemul artelor în concepția lui Schelling.
7. Formele frumosului artistic la Hegel.

Rezumatul unității de învățare

Unitatea de învățare marchează cele mai semnificative momente ale evoluției esteticii: cartezianismul esteticii clasice franceze, estetica școlii engleze, raționalismul german, estetica germană clasică, reprezentanții idealismului absolut. Din concepția fiecărui filosof, estetician sau artist au fost selectate definițiile date artei și frumosului, precum și clasificarea artelor.

Răspunsuri și comentarii la testele de autoevaluare

1. *arta, poezia și frumosul (...) sunt produse subiective ale imaginației care nu pot fi supuse raționalizării.*

2. frumosul = „precauția divină împotriva indiferenței”.

3. Lucrarea sa: *Laocoon*,²⁰ sau *eseu despre limitele poeziei și picturii* a fost scrisă datorită afirmațiilor lui Winkelmann: acesta susținea că motivul pentru care grupul statuar *Laocoon* își înăbușă strigătul, în timp ce *Laocoon* al lui Virgiliu strigă, e simplitatea geniului grec față de cel latin; Lessing oferă altă explicație, pornind de la constatarea că eroii răniți ai lui Homer cad strigând: grecii și latinii au rezervat expresia vehementă a emoției caracterului divin; de vreme ce grecii nu se opuneau exprimării violente a emoției, atenuarea pasiunii în grupul *Laocoon* trebuie căutată în altă parte, și anume în „legile frumosului plastic” și „deosebirea dintre poezie și sculptură”: sculptura poate reda un singur moment al acțiunii; pentru că acest moment este cel care produce impresia asupra spectatorului, faza extremă a situațiilor emoționale nu trebuie întruchipată în marmură; momentul ales (numit „momentul pregnant” sau „momentul fecund”) reprezintă o arie de coincidență între poezie și sculptură (sau pictură), dă câmp liber fanteziei și reprezintă o adevărată dialectică timp-spațiu: în timpul creației se condensează, iar în timpul recepției se dilată; în poezie, creatorul nu este silit să-și limiteze tabloul la un singur moment al acțiunii; semnele picturale pot sugera indirect acțiuni, iar semnele poetice pot prezenta indirect corpuri; poezia poate include între materialele ei și împrejurările hidoase sau îngrozitoare, în timp ce artele plastice nu pot face așa ceva.

4. *„o plăcere dezinteresată, universală, o plăcere a finalității fără scop, o plăcere necesară”*

5. scopul educației estetice este „obținerea armoniei omului, înnobilarea prin artă, încât omul să poată executa binele moral nu prin luptă cu sine, ci prin acordul profund cu firea lui sensibilă, înălțată și purificată prin acțiunea artei”;

6. Sistemul Artelor:

- seria reală includea:
  - artele plastice
  - muzica
  - pictura
  - plastica (arhitectura, basoreliefurile și sculptura)
- seria ideală includea:
  - poezia (lirică, epică și dramatică)

7. - formele frumosului artistic:

- forma simbolică a artei (arhitectura - artă exterioară): nepotrivire între idee și formă
- forma clasică (sculptura - artă obiectivă): încorporarea liberă a ideii în formă
- forma romantică (pictură, muzică, poezie - arte subiective): obiectul artei este libera spiritualitate concretă

---

²⁰ Laocoon = preot mitic troian al zeului Apollo (zeul grec al luminii și artelor).

Lucrare de verificare nr. 4

1. Explicați caracterul antinomic al definiției frumosului la Kant.

Punctajul va ține cont de:

- esențializarea enunțului (4 puncte)
- relevanța explicațiilor, detalierea sensurilor (5 puncte)
- 1 punct din oficiu.

Lucrarea va face parte din portofoliu (40% din nota examenului).

Bibliografie minimală

1. Gilbert, K.E.,- Kuhn, H., *Istoria esteticii*, Ed.Meridiane, București, 1972
2. Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol.1-4, Ed. Meridiane, București, 1978
3. x x x, *Dicționar de estetică generală*, Editura Politică, București, 1972

UNITATEA DE ÎNVĂȚARE NR. 5 – RECAPITULARE

Cuprins

Obiectivele unității de învățare.....	38
Lecția 13	39
Recapitulare teoretică	39
Lecția 14	39
Recapitulare: Analiza estetică a unei creații muzicale	39
Lucrare de verificare nr. 5	40
Bibliografie minimală	40

Obiectivele unității de învățare

În urma parcurgerii unității de învățare nr. 5 – Recapitulare – veți dobândi următoarele competențe:

- cunoașterea terminologiei, a obiectului disciplinei și a metodelor de lucru
- înțelegerea coordonatelor estetice ale devenirii fenomenului artistic muzical
- operarea cu categoriile și intercategoriile estetice
- corelarea valorilor estetice muzicale cu celelalte valori fundamentale (etice, științifice, filozofice, religioase)
- coordonarea informației istorice cu analiza estetică de tip structural
- integrarea interdisciplinară a valorilor estetice ale muzicii
- analizarea estetică a lucrărilor muzicale

LECȚIILE 13-14

Recapitulare: Analiza estetică a creației muzicale

Lucrare de verificare nr. 5

1. Precizați domeniile analizei estetice.
2. Realizați o analiză estetică complexă a unei lucrări muzicale cunoscute sau aflate în repertoriul propriu.

Bibliografie minimală

1. Angi, Ștefan, *Prelegeri de estetică muzicală*, Editura Universității din Oradea, 2004
2. Gilbert, K.E.,- Kuhn, H., *Istoria esteticii*, Ed.Meridiane, București, 1972
3. Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol.1-4, Ed. Meridiane, București, 1978
4. x x x, *Dicționar de estetică generală*, Editura Politică, București, 1972

BIBLIOGRAFIE

I. Obligatorie

- Angi, Ștefan, *Prelegeri de estetică muzicală*, Editura Universității din Oradea, 2004
Tatarkiewicz, W., *Istoria esteticii*, vol.1-4, Ed. Meridiane, București, 1978
Gilbert, K.E.,- Kuhn, H., *Istoria esteticii*, Ed.Meridiane, București, 1972

II. Facultativă

- Aristotel, *Poetica*, Editura Academiei, București, 1965
Augustin, *De Musica*, Editura Univers, București, 2000
Bergson, H., *Teoria râsului*, Iași, 1992
Burke, E., *Despre sublim și frumos*, Editura Meridiane, București, 1981
Blașa, L., *Trilogia culturii*, ELU, București, 1969
Călinescu, G., *Principii de estetică*, Editura Fundația regală, București, 1939
Croce, B., *Estetica*, Editura Univers, București, 1970
Cuclin, D., *Tratat de estetică muzicală*, Tip. Oltenia, București, 1933
Dante, *Opere minore*, Editura Univers, București, 1976
Descartes, *Pasiunile sufletului*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1884
Diderot, *Nepotul lui Rameau*, BPT, București, 1972
Eco, U., *Opera deschisă*, Editura Univers, București, 1969
Eliade, M., *De la Zamolxis la Genghis-Han*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1980
Frazer, J.G., *Creanga de aur*, vol.I-V, Editura Minerva, București, 1980
Ghyka, M.C., *Estetica și teoria artei*. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981
Grupul «M», *Retorica generală*, Editura Univers, București, 1974
Hartmann, N., *Estetica*, Editura Univers, București, 1974
Hegel, *Despre artă și poezie*, Editura Minerva, București, 1979
Hogarth, W., *Analiza frumosului*, Editura Meridiane, București, 1981
Hugo, V., *Despre literatură*, ESPLA, București, 1957
Ingarden, R., *Studii de estetică*, Editura Univers. București, 1978
Kant, *Critica facultății de judecare*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1981
Leonardo da Vinci, *Tratatul despre pictură*, Editura Meridiane, București, 1971
Lessing, G.E., *Laocoon*; în *Opere* vol.I. ESPLA, București, 1958
Liiceanu, G., *Tragicul*, Editura Univers, București 1975
Moles, A., *Psihologia kitsch-ului*, Editura Meridiane, București, 1980
Moutsopoulos, E., *Categoriile estetice*, Editura Univers, București, 1976
Noica, C., *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, Editura Eminescu, București, 1987
Platon, *Opere, vol.I-VII*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1974-1993
Ricoeur, P., *Metafora vie*, Editura Univers, București, 1984
Ralea, M., *Prelegeri de estetică*, Editura Științifică, București, 1972
Rodin, A., *Arta*, Editura Meridiane, București, 1968
Rosenkranz, K., *O estetică a urâtului*, Editura Meridiane, București, 1984
Schiller, Fr., *Scrieri estetice*, Editura Univers, București, 1981
Rusu, L., *Logica frumosului*, ELU, București, 1968
Servien, P., *Estetica*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1975
Strauss, Cl-L., *Antropologia structurală*, Editura Politică, București, 1978
Todorov, T., *Teorii ale simbolului*, Editura Univers, București, 1983
Toduță, S., *Formele muzicale ale barocului în operele lui J.S.Bach*, vol. 1-3, Editura Muzicală, București

- Vianu, T., *Estetica*, ELU, București, 1968
- Vico, G., *Știința nouă*, Editura Univers, București, 1972
- Vulcănescu, R., *Mitologie română*, Editura Academiei, București, 1985
- Winckelmann, J.J., *Considerațiuni asupra imitării operelor grecești în pictură și sculptură*; în vol. „De la Apollo la Faust”, Editura Meridiane, București, 1978
- x x x, *Arte poetice. Antichitatea*, Editura Univers, 1970
- x x x, *Dicționar de estetică generală*, Editura Politică, București, 1972
- x x x, *Dicționar de termeni literari*, Editura Academiei, București, 1976
- x x x, *Dicționar de termeni muzicali*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984
- x x x, *Direcții în critica și poezia franceză contemporană*, Editura Junimea, Iași, 1983
- x x x, *Gândirea lui Goethe în texte alese*, I-II, BPT nr.761, 762 Editura Minerva, București, 1973
- x x x, *Lucrări de muzicologie*, vol. 1-22, Conservatorul „Gh.Dima”, Cluj-Napoca, 1965-1991
- x x x, *Poetică și stilistică. Orientări moderne*. Editura Univers, București 1972